Felsefi Danışmanlıkta Çağdaş İlke ve Yöntemler: Sorunsallar ve Olanaklar

Güncel Önkal*

Özet

Bu çalışmada felsefi danışmanlığın akademik ancak uygulamalı bir felsefe disiplini olarak konumlandırılmasından kaynaklanan metodolojik sorunsallar ve olanaklar Raabe'nin belirlemeleri eşliğinde tartışılacaktır.

Raabe, geleneksel felsefe karşısında uygulamalı bir felsefe disiplini olarak temelde felsefi danışmanlığın olgunlaşmasının önünde başlıca üç problemin yer aldığını belirler: Sorunların çözüme kavuşturulabilmesi; danışanın özerkliğinin korunması ve yöntemin tam olarak ne olacağı. Raabe'nin belirlediği bu üç ana sorun bugün farklı kuram geliştirme çabalarında açıklanırken felsefi danışmanlığın henüz kurumsallaşmamış metodolojisinin de diyalektiğini oluştururlar. Bir yandan geleneksel felsefeden ağırlıklı olarak yararlanan, dünya-hayat-görüşü ekseninde kişinin kendi kendisine felsefe yapabilmesinin olanağını sağlayan *keşif odaklı tanımlayıcı yaklaşımlar*, diğer yanda danışman tarafından verili odakta yürütülecek *anlama-yorumlama izleğinde iyileştirici yaklaşımlar*. Bu iki ana kategori arasında felsefi danışmanlığı konumlandırmaya çalışanlar olduğu kadar ikisini harmanlayarak ve felsefi olan danışmanlığı psikolojinin terapötik (sağaltıcı) süreçlerine doğru genişleterek ele alanlar da yer alır. Kimi teorisyenler de sosyal içerikli ve topluluklara yönelik sosyal hizmet uygulamalarından hareketle öznenin değil, toplum içinde bireyin inşasına uzanan bir kişi eğitimi, sosyal uyum ve sistemsel meşruiyet süreci olarak felsefi danışmanlığı kullanmaktadırlar.

20. yüzyılın uygulamalı felsefe disiplinleri başlığı altında kendisine yer bulan felsefi danışmanlık, uygulamada kısmen olgunlaşan örnekleriyle bir yandan metafelsefe çalışması olarak felsefenin doğasının ne olduğunu sorusunu çağdaş özne ve kaygıları açısından değerlendirilebilmemizi sağlarken; diğer yandan felsefe öğretme ve öğrenmenin metodolojisinin birey-toplum ilişkisinin adalet, erdem, barış, sosyal uyum arayışları bağlamında yeniden nasıl yapılandırılabileceğinin olanaklarını geliştirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Metodoloji, Raabe, özne, çağdaş felsefe, metafelsefe.

Contemporary Principles and Methods in Philosophical Counseling: Problems and Possibilities

Abstract

This study discusses the methodological problems and possibilities arising from positioning philosophical counseling as an academic yet practical discipline of philosophy, drawing on the analyses of Peter Raabe. According to Raabe, the maturation of philosophical counseling as an applied discipline distinct from traditional philosophy faces three major challenges: resolving problems, preserving the client's autonomy, and defining the method itself. These three core issues identified by Raabe constitute the dialectic of philosophical

* Prof. Dr., Maltepe Üniversitesi İTBF Felsefe Bölümü, guncelonkal@maltepe.edu.tr

counseling's still-uninstitutionalized methodology, as reflected in current theoretical efforts. On one side stand exploratory and descriptive approaches, largely drawing from classical philosophy and emphasizing the individual's capacity to philosophize about their own worldview and life experience; on the other side are interpretive and hermeneutic approaches guided by the counselor and oriented toward understanding and therapeutic transformation. Between these two main categories, some theorists seek to integrate both, extending the philosophical dimension of counseling toward the therapeutic (healing) processes of psychology. Others employ philosophical counseling from a social and communal perspective, using it not merely for individual subjects but as a form of personal education, social integration, and systemic legitimation within broader social service contexts.
Situated within the 20th-century applied disciplines of philosophy, philosophical counseling—through its partially developed practical examples—functions, on one hand, as a metaphilosophical inquiry that re-examines the nature of philosophy itself in light of the contemporary subject and its concerns; and, on the other hand, it contributes to the development of new methodological possibilities for teaching and learning philosophy, particularly concerning how the individual–society relationship can be restructured in pursuit of justice, virtue, peace, and social harmony.
Keywords: Methodology, Raabe, subject, contemporary philosophy, metaphilosophy.

1. Felsefi Danışmanlığı Tanımlama Çabaları

Bu çalışmada "felsefi danışmanlık" nitelemesi "geleneksel felsefe" olarak adlandırılabilecek olan felsefi-bilgelik arayışının temel alındığı ana metinlere yönelik bir felsefi sağaltım çalışmasından çok özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında metodolojisi kurulmaya çalışılan bir uygulamalı felsefe disiplini olarak akademik felsefi danışmanlık anlayışını işaret etmektedir. Bu anlayış geleneksel tarihsel felsefeden "analitik felsefe" olması bakımından ayrılmaya çalışır. Geleneksel bilgeliğe karşı analitik bakışın daha "net", "somut" ve "ölçülebilir" kriterler getirdiği iddiasında bulunan Peter Bruno Raabe'nin (d.1949) görüşleri bu çalışma boyunca temel ayrımlar ve nitelendiriciler olarak kullanılacaktır.

Günümüzde felsefi danışmanlığın felsefi oluşu değil, "danışmanlık" iddiası ve psikolojik danışmanlığa alternatifi oluşuna yönelik bir tartışma ağırlıklı olarak söz konusudur. Bu tartışma felsefenin kendisinden, felsefi-tarihsel birikimin, bilgelik arayışının neliği bakımından değil, danışmanlığın modern Batıcıl paradigmadaki psikiyatrik ve psikolojik terapi yaklaşımlarına indirgenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu tartışmayı özetleyen temel ikilem "*sağaltım* mı, *terapi* mi" sorunsalıdır. Böylece Raabe'ye göre tanımlamaya yönelik bir sorunsal tamamlayıcı

bir olanağın da yolunu açacaktır. Felsefeciler felsefenin uygulanabilirliğine yönelik taraflarını ikna edebilecek kural ve yöntem önerilerini rakip paradigmaya rağmen değil, onun içerisinde gösterilebilir biçimde somutlaştırmalıdır (Raabe, 2000).

Felsefi danışmanlığı kadim felsefenin ayrılmaz parçası ve hatta ona geri dönüş olarak görmek, Raabe'ye göre, çağımız rakip danışmanlık anlayışları açısından bize bir üstünlük sağlamayacaktır. Kuşkusuz eskiçağ felsefesinin bireylerin görme ve varolma tarzlarında, dünya görüşlerinde ve kişiliklerinde sağaltıcı bir etkisi vardır. Felsefe çağı itibarıyla bir yaşama sanatı olarak ele alınmıştır. Felsefe yalnızca soyut teoriler üzerine düşünmek, tartışmak ya da bunları öğretmek değildir. Görüşlerini uygulamaya koyan ve hatta yaşamlarını daha iyiyi yapan bir süreç olarak konumlandıran pek çok yaşama filozofu bu çağdan günümüze ışık tutmaktadır. Örneğin, Epiküros'a göre septikler ve stoacılar kendilerini insan yaşamının doktorları olarak tanımlamışlardır. Bu filozoflar felsefeyi "insanların hizmetinde" görmüşlerdir. Kendi iç özgürlüğünü gerçekleştirme yolundaki insan acılarını azaltmayı hedeflemiş bir insandır. Helen ve Roma felsefeleri söylem olarak salt kavramsal-teorik bir sistem kurmak yerine insanları ikna etmek ve dönüştürmek anlamında pek çok sağaltıcı örnekle doludur. Hadot'nun deyimiyle bunlar dönemin "ruhani araştırmaları"dır (Hadot, 2012).

Kişisel dönüşümde istemli bir pratik olarak adlandırılabilecek ruhsal alıştırmalar felsefenin soyut yapısından değil yaşamla olan somut bağlantısından hareket ettiğinden çaba ve eğitimle içselleştirilebilir, uygulanabilir kılınmaktadır. Achenbach ve onun etkisiyle Schuster sonrasında Avrupa-merkezli çağdaş arayışlar felsefenin "pratik" kökenlerine geri dönüşü işaret ettiler (Padin, 2013) . Felsefi danışmanlığı tanımlama çabaları birer karşılıklılık esasında değil, kılavuz edinilen felsefi geleneğin, ekolün, filozofun felsefi söylemine, felsefi değerlendirme biçimine göre evrilmiştir. Alman ekolüne karşılık Lahav'ın *Uygulamalı Felsefe Dergisi* (*Journal of Applied Philosophy*) çevresindeki çalışmaları ve takipçileri akademik

felsefenin de dışında akademik bakıştan fazlasını talep eden disipliner bir yeri işaret ettiler.

Felsefi danışmanlığı tanımlama çabası aslında bir meşruiyet ilamı olarak günümüzde ilke, yöntem ve ekoller arası bir yapı oluştuğu için yapılabilmektedir. Bu çalışmada da ele alındığı üzere buradaki sorunsalların disiplinin kendisi açısından olanaklara yol açtığı savını benimsiyor ve takip ediyorum. Dolayısıyla burada bir tarafın diğerine üstünlüğünden çok kendi meta tartışmasını yapması bakımından disipliner olgunluk serüveninin izleri sürülmektedir. Buraya kadar pratik ile kuramsal, akademik ile uygulamalı felsefe arasında tanımlama çabalarından doğan sorunsalları belirlemiş oluyoruz.

Kuramsal tanımlama bakımından uygulama ile ilgili betimlemeler dışarıda bırakıldığında disiplinin metodolojisi bakımından daha başka bir tartışmayı yürütebiliriz: Felsefi danışmanlığın akademik felsefeden ayrı bir felsefe yapma biçimi olup olmadığı tartışması. Akademik felsefe ilgisini daha çok felsefe yapmanın sonucunda varılan bütünsel, genel-geçer, soyut belirleme/kuram ve kavramlara yönelik olarak yapar. Akademik felsefe bir etkinlik olmaktan çok felsefenin akademik disiplin içerisinde bir bilgi türü ve bilim paradigması mecrasında kuramsal soruşturma ve soyutlamalarla ilerler. Felsefedeki ilerleme bu anlamda salt felsefe olarak düşünmenin kendisi hakkındaki bir düşünmedir denebilir. Akademik felsefe çerçevesinde filozof yetkin bir bilim insanı olma temsilini kuramının tutarlılığı ve eleştirelliği bakımından bunun hakkında olması bakımından alır. Felsefi danışmanlık ise akademik felsefi temelin üzerinde daha fazlasını hedeflemesi bakımından bir "etkinlik olarak felsefe" hakkındadır. Felsefi danışmanlık sürece odaklanır. Önemli olan bu süreçte yaşanan somut anların, gerçekliğin kişinin somut yaşamındaki karşılığının ortaya çıkarılmasıdır. Örneğin kaygı böyle bir örnektir. Felsefi danışman genel olarak kaygının ne olduğuna ya da ne olmaması gerektiğine ilişkin akademik arka plandaki tartışmalara hakimdir ancak kişinin yaşadığı bir tür kaygı olacağından genel ile tekil durum arasındaki süreçte odaklanmak durumundadır. Bu anlamda

felsefi danışmanlık akademinin merkezinde değildir ancak yaşamın içindedir (Padin, 2013:24). Yaşama ilişkin olarak akademik felsefenin belirlemeleri kuşkusuz göz ardı edilmez. Ancak gerçek yaşamla ilgisinin kurulması bakımından yaşam kavramın kendisinden önce gelir. O halde akademik felsefe salt düşünsel bağlamında kalmak bakımından kendi iç tutarlılığını yakalamak isterken felsefi danışman bunlar "hakkında" olup-bitenlerden hareketle olması gerekene doğru düşünsel bir süreci kendi ve danışanı adına yönetir.

Felsefi danışmanlığın akademik felsefe mi yoksa uygulamalı bir felsefe dalı olarak mı sayılması gerektiği sorunsalı bir başka tartışmanın olanağına dönüşür: Felsefi danışmanlık uygulamalı felsefeden daha da fazlası mıdır? Bu noktadaki tartışmaların olgunlaşması için felsefi danışmanlık disiplininin henüz yolda olduğunu, "meta-" bir tartışmanın yapılabilmesi için bir kuşak daha beklenmesi gerektiğini söyleyebiliriz. Henüz uygulamalı felsefe olarak felsefi danışmanlık ile felsefi danışmanlığı danışmanlık yapan dinamikleri ayırt etmemiz mümkün gözükmemektedir. Bu tartışmayı nihayete erdirecek olan felsefi danışmanlığın psikolojik danışmanlık türlerinden bağımsızlaşması ve onlar karşısında meşruiyeti sorununun epistemolojik olduğu kadar ontolojik, etik kodlarıyla da kurumsallaşmasının beklenmesi gerekiyor. Ancak bu aşamada uygulamalı felsefe çatısının felsefi danışmanlığa uygunluğunu irdeleyebiliriz: Filozof felsefi kuramları ortaya koymakla kalmaz "durum" karşısında olan ile olması gereken arasındaki bağı kurmak, temellendirmek, eleştirmek, denetlemek ve daha fazla soru sorabilmek için tartışarak ilerler. Filozoflar felsefi kuramları sorunsal olarak görülen durumlara bir biçimde uygularlar. Ancak durumun kapsayıcılığı söz konusu olmadığından her bir durum karşısında genel olanın açıklamada yeterli ancak durumun açıklamanın bir parçası kalmak bakımından sınırlılığının altını çizerler. Akademik felsefe bu anlamda bir sorunla nesnel ortamda hesaplaşır. 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren sosyal bilimler/beşeri bilimler/kültür bilimleri tartışması içerisinde insan bilimlerinin aşırı pozitivizme karşın disiplinlerarasılık anlayışında kendi içerisinde yeniden bölümlendiğini, bilim ağacının kolları ilke gövdesi arasındaki ilişkinin durumların

çokluğu, çeşitliliği ve karmaşıklığı bakımından yeniden tanımlandığı bir dönemi bilimsel disipliner tarih bakımından gözlemliyoruz. Felsefe bu anlamda yazılı akademik metinlere bağlılığı, evrensel-ideal ve genel geçer olması gereken ile ilgisi bakımından en soyut bilim olma iddiasında uygulamalı bir gerçekçiliğin de örneklerini vermiştir. Örneğin meta etik tartışmalar yerine insan hakları, çevre felsefesi, sanat kuramındaki özne temelli yaklaşımlar yerine sanat eserinden hareketle açıklama yapmaya çalışan alımlama kuramları, edebiyat türlerindeki gelişmeler sonrasında yazar odaklı hermeneutik yaklaşımlar ve perspektivizmin tartışılması, siyaset kuramındaki gelişmeler sonrası genel geçer demokrasi, özgürlük vb. tanımlamaları temellendirmek için hegemonya gibi mikro terimlerin post-Foucaultcu çeşitlendirilmesi gibi.

Felsefi danışmanlık akademik bir felsefe olma iddiasına sığdırılamayacak kadar süreç odaklıdır ve uygulamalı bir felsefe dalı olarak konumlandırılabilir. Bunun en yetkin örneği tüm dünyada Çocuklar İçin Felsefe (P4C) başlığı altında verilmektedir ve meslek etiklerinden sonra en hızlı biçimde kurumsallaşan uygulamalı felsefe başlığıdır. Meslek etikleri mesleği yapanlar bakımından hukuk kökeninde kurumsallaştığı için felsefenin dışına çıkmıştır. Oysa ki P4C eğitim bilimlerinde değil felsefecilerin kuramsallaşması ile ilerlemektedir. İşte felsefi danışmanlık uygulamalı felsefe olarak disipliner bir bağımsızlaşmayı hem gerektirmekte hem de sürdürmektedir.

Felsefi danışmanlığın uygulamalı bir felsefe disiplini olması günümüz açısından yeterli bir belirleme olabilir mi? Hayır. Sorunlar ve sorular hakkında yapılan felsefe, felsefecilerin arasında tartıştığı ve projelendirdiği bir uygulamalı enstitüde sonuca kavuşturulamaz. Bir başkası, bir başka özne gereklidir: Danışan. O halde felsefi danışmanlık sadece uygulamalı felsefe olarak felsefeciler arasında tartışılamaz, bir danışmanlık türü olarak danışanla ilişkisi oldukça belirleyicidir. Felsefi danışman yetkin bir filozof olmayabilir ancak yetkin bir danışman olmak durumundadır. Danışmanlık temsili, somut sorunlar karşısında, kişisel veya gruplara

yönelik bir diyaloğun yönetilmesi sorumluluğunu da gerektirir. Psikoterapinin uzmanlık sahasına giren konularda da felsefi danışmanların çalışma yapabileceğini destekleyen Marinoff, Gibbs ve Cohen gibi isimleri burada anabiliriz. Dolayısıyla danışmanlık uygulamasının felsefi yönü uygulamaya katılan sorun alanlarının genişliği ile doğru orantılıdır. İlgilenilen konunun felsefenin alanında olup-olmadığı tartışmasını "felsefe nedir" sorusu üzerinden disipliner sınırda yapmak yerine uygulamanın kapsamının sorunsalı belirlediğini ifade eden pek çok kuramcı bugün felsefi danışmanlık uygulamasının "uygulamada felsefe" olarak işlev gösterdiğini savunurlar.

Felsefi Danışmanlık bir psikolojik danışmanlık türü değildir ve psikoterapi ile karıştırılmamalıdır. Uygulamada belirli bir kuram ve yöntem kullanılmaması, felsefi danışmanların süreçten tek bir "somut", reçete edilebilir veya danışanın tedavi edilmesi gibi beklentileri olmadığı gibi genellikle danışanın kendisini daha iyi hissetmesi ikincil bir kazanç olarak görülür. Bu nedenle felsefi danışmanlık araçsal değil bir amaca yönelik bütüncül bir bakışın sağlanması anlamına gelir. Felsefi danışmanlık sayesinde ne ile nasıl karşılacağını, durumu nasıl doğru değerlendireceğini ve de sorun olarak görülenin ardındaki kavramı açıklığa kavuşturan bir bireyin veya grup üyelerinin sonrasında kendilerine felsefi danışmanlık yapmaları kaçınılmazdır. Klasik bir hasta-terapist ilişkisini felsefi danışmanlık seansında gözlemlemek bu nedenle olası değildir (Mills, 2013:102). Felsefi danışmanlar psikoterapinin konusuna giren psikolojik mekanizmaları ve bunların karşılık geldiği "duygu durumları"nı araştırmak yerine daha çok danışanın kendi kavram dünyasında, "dünya-hayat-görüşleri" üzerine bir felsefi soruşturmanın koşullarını araştırırlar (Lahav, 1996) ve dahası oluştururlar.

2. Raabe'de Bir Eleştiri Olanağı Olarak Felsefi Danışmanlık

Raabe'nin doktora tezinin dördüncü bölümü felsefi danışmanlığın güncel dayanakları üzerine bir analizi içerir (Raabe, 1999). Raabe üç ana noktada geleneksel anlayışların eleştirisini öne sürmektedir. Bunlardan birincisi "sorunların çözümüne

yönelik olması bakımından felsefi danışmanlığı" inceler. Bu noktada ana sorunsal felsefi danışmanlığın iyileştirici olup olmadığıdır. Bir felsefi danışman danışanına "gerçekten" yardımcı olabilir mi? Sağaltıcı etki nasıl anlaşılır? Daha başka deyişle felsefi danışmanın bir "başarı"ya ulaşması gerçekten mümkün müdür? Raabe'ye göre felsefi danışmanlıkta danışan aslında durum karşısında öncelikle kendisine ilişkin bir bilgiye, özsel bilince sahip olmakla karşı karşıyadır (Raabe, 2000). Felsefi danışman bilgiyi derinleştiren, bilgiye danışanı davet eden bir yönlendirici olarak sorunların çözümünü bilmez belki ama kişinin neyi bilebildiğinin sınırlarını çizmenin olanağını temsil etmektedir.

İkinci olarak sorulması gereken felsefi danışman "danışanın özerkliği"ni nasıl koruyabileceğidir. Danışan karşılaştığı duruma yönelik olarak durumdaki sorumluluğunu test etmektedir. O halde danışan bilgisinin sınırlarını denetledikten sonra danışman tarafından bildiğini eylemekteki sorumluluğu bakımından konu edinilir. Burada danışmanın danışan tercihine müdahalesindeki sınırın ne olduğu sorunsalı ortaya çıkar. Lahav'a atıfla dünya-hayat görüşü burada rol oynadığı için danışanın iradi davranış sınırlarının ne olması gerektiği dikte edilemez.

Üçüncü olarak da "yöntemsel süreç"te felsefi danışmanlığının psikolojik danışmanlık süreçleri ile sosyal hizmet odaklı sosyolojik kuram ve uygulamalardan ne kadar bağımsızlaşabileceği söz konusudur. Bilen-eyleyen bir özne olarak danışanın toplum içerisinde yaşadığı, kültürel ve sosyal etmenlerden tamamen bağımsızlaşamayacağı burada konu edinilir.

Üç ana sorunsal odağında felsefi danışmanlık için eleştirel bir yapılandırma gereklidir. Buna yönelik olarak da Raabe yedi adımlı bir analizi gerçekleştirir. İlkin dünya-görüşü paradigmasına bakarsak, problem olarak danışanın ele aldığı problem aslında oldukça bireysel olması bakımından değil, genel-geçer kavrama karşılık gelen istisnai durum olması bakımından danışmanlığa konu edinilir. Örneklendirirsek, aldatılan bir eşin felsefi danışmana ihtiyacı güven duygusunun sorgulanması için değil, karşılıklı ilişkilerin dayandığı temelleri sorgulamak

bakımındandır. Başka örnekle, iş yerinde iş arkadaşları tarafından adaletli davranmamakla suçlanan bir çalışanın felsefi danışmanlığa konu edindiği iş arkadaşlarının tavrı değil, iş dünyasının dayandığı temellerin sorgulanmasına yöneliktir.

İkinci eleştirel yapılandırma felsefi yöntemin araçları bakımından yapılır. Burada teorik felsefenin öğretilmesi ve öğrenilmesine yönelik olarak bir adım atılması gerekmektedir. Danışan felsefe öğrencisi değildir ancak yine de danışman ile yürüttüğü süreçte felsefi düşünmeyi öğrenmektedir. O halde danışmanın da didaktik olmayan bir öğretici olduğu söylenebilir.

Üçüncü yapılandırma bireyin kendisi hakkındadır. Danışman bir felsefe uzmanı olarak karşımıza çıkar ancak danışman olması felsefeci olmasından daha önemlidir. Kişinin kendisine ilişkin soruşturmasının kişinin kendisinde sağaltıcı bir adım atması ile sonuçlanabilmesi nasıl sağlanabilecektir? Burada gereken danışmanlık, entelektüel hazır bulunuş ve öğrenmeye açıklığın pedagojik temelleri nasıl belirlenebilir?

Dördüncü olarak danışan ile danışmanın karşılıklı öğrenme sürecindeki literatürün neliği eleştiri konusudur. Ana felsefe metinleri nasıl ele alınabilir, hangi metinler hangi ağırlıkta ve felsefi formasyon olmaksızın nasıl danışanda faydaya dönüşebilir? Literatür ne derecede hangi ağırlıkta ve amacına uygun olarak kullanılabilir?

Raabe'nin beşinci eleştirisi amacına yönelik danışmanlığın felsefi danışmanlıkta olan ile olması gereken arasındaki dengede nasıl konumlandırılacağı sorunsalıdır. Olması gerekeni belirleme çabasındaki felsefe olan durumlar karşısında olanı açıklamakta danışanın amacına bu süreçte nasıl yardımcı olabilir?

Altıncı eleştirel yapılandırma anlama ve değişime dönüştürmekteki başarının ölçülmesi sorunsalıdır. Felsefi danışmanlığın kılavuzu olarak filozofların anlaşılması ve anlamlandırılması danışmanlık sürecine (görüşme seanslarına) sığdırılabilir mi?

Bu sağlansa bile filozofları okuyan, dikkate alan ve değerlendiren çoğu kişi filozofların gösterdiklerini kendi hayatlarına birebir uygulayarak değişimi sağlamış mıdır? Filozof hayatımızda değişimler yaratmak için yeterli kaynaklar mıdır? Yaşamın temeline yönelik sorular soran felsefenin amacı her zaman değişim olmayabilir. Hatta değişimin kendisini de eleştirel biçimde ele alırlar. O halde felsefi danışmanlık her zaman değişimi olumlamayabilir. Eleştirel konumlandırma negatif diyalektik de kullanır. Bu haliyle bir sağaltımdan çok eleştiriyi yapabilmek felsefe açısından bir amaçken bu amaçsallık danışmanlık sürecinde bir değişime kısa vadede yol açamayabilir. Oysaki danışan hızlı ve somut bir değişim talebiyle karşımızda durmaktadır.

Yedinci ve son eleştiri danışanın danışmanlık sürecine taşıdığı ana sorunu/problem başlığı ile odaklanılan kavramsallık arasındaki uzlaşmazlık olabilir. Diğer deyişle danışanın araç ve amaçları ile danışmanın başlatmak istediği süreç bir ve aynı olamayabilir.

Raabe bu anlayışını temellendirmek için de dört adımdan oluşan bir teknik belirlemiştir. Birinci adımda danışman danışan ile yakınlık kurmaya çalışır. Danışanı tanımaya onun endişelerini veya sorununu anlamaya çalışır. Bir yandan da felsefi danışmanlığın danışan için uygun olup olmadığını değerlendirir. Bu adım danışan açısından da danışmanı ve yaklaşımını anlama sürecidir. Dolayısıyla "anlama" ve "tanıma" amaçları ile işe başlanır. İkinci adımda danışman danışanın çeşitli felsefi düşünme araçlarını kullanarak sorunu için olası çözümleri bulmasına yardımcı olur. Bu aşamada danışman çözüm yolları önermez; yalnızca danışana kendi çözümlerini bulması için "rehberlik" eder. Danışman kendi akıl yürütme yollarını kullandırmakla beraber, kalkış noktası danışanın dünya görüşüdür. Üçüncü adımda danışman bu kez danışana ikinci adımda kullanılan felsefi düşünme becerilerini öğretir. Burada amaç danışanın daha sonra karşılaşabileceği benzer sorunlarla da baş edebilmesini sağlamaktır. Dördüncü adımda danışman danışana yeni öğrenilen düşünme becerilerini, sorunun kaynaklandığı dünya görüşü veya paradigmalara uygulayarak

sorunlarının odak noktalarını aşması için yardım eder. Bu aşamada artık danışan özerkliğini kazanmıştır. Felsefe artık onun için bir "yaşam biçimi" olmuştur.

Sonuç Yerine: Sorunsallar ve Olanaklar

Felsefi danışmanlığı tanımlama çabası bakımından Raabe'nin üç ana sorunsal üzerinden yedi başlıkta geliştirdiği eleştirisi bize çoğulcu bir tanımlama olanağı sunmaktadır. Birden fazla felsefe yaklaşımını, filozof ve metafelsefe anlayışını andıran biçimde ele alındığında felsefi danışmanlığı tek bir uygulama doktrininin, bir kuramsal betimlemenin yeterli biçimde sınırlandıramayacağı görülmektedir. Çoğulcu tanımlama içerisinde geniş kapsamlı bir sorun alanı ve uygulama sahası belirleyen bu anlayışla kişinin kendini bulması, anlamlandırması ve bu içeriğe yönelik biçimde aydınlatma çabası içerisinde olması söz konusudur. Raabe'ye göre felsefi danışmanlık genellikle ne olmadığı anlatılarak tanımlanmış ve pozitif tanımlar çoğu zaman çelişkili ve birbirini dışlayıcı olmuştur. Bu durum, felsefi danışmanlığın neyin oluşturduğuna dair teorik açıklamaların bir dizi çözülmemiş soruyla baş başa kalmasına neden olmuştur. Örneğin, felsefi danışmanlık, danışanın dünya görüşünü yorumlamak için empatik bir diyalog olarak tanımlanırken, danışmanın ne kadar aktif olması gerektiği veya danışanın düşünce süreçlerine ne kadar müdahale etmesi gerektiği hala belirsizdir. Felsefi sorgulama sürecinin fenomenoloji veya hermeneutik yöntemlerle gerçekleştirileceği savunulsa da bazı filozoflar bu yaklaşımların danışanın özerkliğini geliştirme konusunda yetersiz kaldığını öne sürmektedir. Bu görüş, bazıları tarafından felsefi danışmanlığın pedagojik bir yönünün olması gerektiği şeklinde ele alınmaktadır. Kimi uygulayıcılar, danışmanın belirli zamanlarda öğretmen rolü üstlenmesini gerekli görürken, kimileri ise felsefi danışmanlık ile öğretim arasındaki ilişkiyi reddetmektedir. Bu durum, danışmanlıkta öğretim unsurunun olup olmadığı ve bu durumun öğrenci-öğretmen ilişkisine dönüp dönmeyeceği sorusunu gündeme getirmektedir. Felsefi danışmanlık, terapiden farklı olarak danışanın aktif bir katılımcı olması gerektiği düşüncesiyle tanımlanırken, bazı filozoflar bu pratiğin

aslında bir terapi türü olduğunu savunmaktadır. Bu, felsefi danışmanlık literatüründe hala tartışmalı bir konudur. Ayrıca, felsefi danışmanlığın yalnızca sorun çözümüne değil, danışanın gelecekteki sorunlara karşı hazırlıklı olmasına hizmet etmesi gerektiği sorusu da hala çözümsüz kalmıştır. Bu noktada, literatürdeki teorik kavramların soyutluğunun yanı sıra, mevcut uygulamaların çelişkili raporları, felsefi danışmanlığın tanımını daha da karmaşık hale getirmiştir.

Raabe'nin dört aşamalı yöntemi danışan merkezli diyalog yoluyla danışanın dünya görüşünü çözümlemesine ve kendi bilgisinin gelişmesine yardım eder. Yöntemi, betimleme (fenomenoloji) , yorumlama (hermeneutik) eleştirel ve yaratıcı düşünme tekniklerini içerir. Yöntem kavramsal konular ve sorular için olduğu kadar duygusal ve davranışsal sorunlar için de kullanılabilir. Felsefi danışmanlık bağlamında fenomenoloji, danışanın algılarını ve bu algılar hakkındaki düşüncelerini ön yargılardan arınmış bir şekilde ele almayı amaçlar. Felsefi danışmanlar, bu süreçte danışanın mevcut tutumunda saklı ön kabulleri ve iç içe geçmiş kavramları ortaya çıkarır. Felsefi danışman, dünya görüşü yorumlama sürecinde danışanın dünya görüşünde var olan çelişki ve tutarsızlıkları belirlemekle sorumlu kabul edilir. Böylece danışman, dünya görüşünün eleştirel bir şekilde analiz edilmesine ve yorumlanmasına olanak tanır. Bu yaklaşım, danışanın yaşam biçiminde barınan anlamları ortaya çıkarmasına ve bu anlamları yeniden değerlendirmesine olanak sağlar (Raabe, 1999:33). Danışmanın amacı, danışanın zihinsel durumlarını ve yaşamındaki alternatif olasılıkları keşfetmesini sağlamak, eylemlerinin etik çıkarımlarını değerlendirmesine yardımcı olmak ve onun mevcut varoluş biçimini açıklığa kavuşturmasına destek olmaktır. Fenomenolojik bir yaklaşım, deneyimlerin titiz bir şekilde incelenmesi ve bu deneyimlerin danışanın kendilik anlayışını derinleştirmek için araçsallaştırılması sürecini içerir. Fenomenoloji, felsefi danışmanlıkta danışanın anlamalarını, istemelerini, düşüncelerini ve duygularını derinlemesine incelemek için kullanılan bir yöntemdir. Bu yaklaşım, danışanın kendi deneyimlerini tarafsız bir şekilde gözlemleyerek onların altında yatan anlamları keşfetmesine olanak tanır. Fenomenoloji, danışanın yaşamında karşılaştığı sorunları,

bu sorunların kökenini ve bu kökene dair geliştirdiği varsayımları sorgulamasını sağlar. Fenomenolojik bir yaklaşımda, danışanın zihinsel süreçleri dikkatlice incelenir. Bu süreçlerin istemli mi olduğu, zamansal, motivasyonel ya da duygusal unsurlarla ilişkisi, geçmişe mi (*retrotentive*) yoksa geleceğe mi (*protentive*) yöneldiği gibi sorular temel alınır (Raabe, 2000).

Danışman, danışanın deneyimlerini nesnel değil, "amaçlanan" ve "kastedilen" haliyle anlamaya çalışır. Bu, danışanın dünyaya ve olaylara bakış açısını daha derin bir şekilde kavrayabilmesini destekler (Raabe, 1999:35-36). Felsefi danışmanın hermeneutik işlevi tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır: danışanın anlamlılık ve anlamsızlık gibi duygusal süreçler hakkında bir anlayış geliştirmeye yardımcı olmak, bu süreçleri yeniden yapılandırmak ve danışanın zihinsel durumundaki "kastedilen duyguyu" anlamak için bir yol haritası sunmak (Raabe, 1999:38). Hermeneutik felsefi danışmanlık süreci, yalnızca danışanın dışsal dünyasını anlamaya yönelik değil, aynı zamanda danışanın içsel yorumlama sürecini ve danışmanın bu sürece nasıl katıldığını da anlamayı gerektirir. (Raabe, 1999:42)

Felsefi danışmanlığın kuramsal tartışmaları, disiplinin olgunlaşma sürecinin henüz tamamlanmadığını göstermektedir. Raabe'nin ortaya koyduğu üç ana sorun alanı —felsefi danışmanlığın sorun çözme kapasitesi, danışanın özerkliğinin korunması ve yöntemsel çerçevenin belirginleşmesi— yalnızca çözüm bekleyen açmazlar değil, aynı zamanda disiplinin gelişim dinamiklerini besleyen yapısal gerilimlerdir. Bu gerilimler, felsefi danışmanlığın epistemolojik, etik ve ontolojik temellerini yeniden düşünmeye zorlayan üretken bir tartışma zemini oluşturmaktadır.

Raabe'nin çoğulculuğa dayalı yaklaşımı, felsefi danışmanlığın tekil bir yöntemle sınırlandırılamayacağını, hermeneutik, fenomenolojik, eleştirel ve pedagojik boyutların karşılıklı etkileşiminden doğan esnek bir yapı arz ettiğini göstermektedir. Bu esneklik, disiplinin farklı bağlamlara uyarlanabilirliğini

artırmakla birlikte, akademik felsefe ile pratik yaşam arasında yeni köprülerin kurulmasına da olanak tanımaktadır.

Bununla birlikte, felsefi danışmanlığın yalnızca psikoterapiye alternatif bir sağaltım biçimi olarak konumlandırılması, disiplinin özgün katkılarını görünmez kılma riskini taşımaktadır. Daha bütüncül bir perspektif, felsefi danışmanlığı, bireyin yaşam dünyasında anlamı çoğaltan, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve etik sorumluluk bilincini derinleştiren bir pratik olarak değerlendirmeyi gerekli kılar. Sonuç olarak, Raabe'nin katkıları, felsefi danışmanlığı tek yönlü bir tanımlamaya indirgemek yerine, disiplinin çoğulcu doğasını vurgulayan bir paradigma önerisi olarak okunmalıdır.

Kaynakça

Hadot, P. 2012. *Ruhani Araştırmalar ve Antik Felsefe*. K. Gürkan (çev.). İstanbul: Pinhan.

Lahav, R. 1996. What is Philosophical in Philosophical Counselling. *Journal of Applied Philosophy*. Vol.13, No.3, 259-278.

Mills, J. 2013. Philosophical Counseling as Psychotherapy. *Philosophy, Counseling and Psychotherapy*. Cohen, E.D., Zinaich S. Jr. (edts). Cambridge Scholars Pub.100-112.

Padin, R. 2013. Defining Philosophical Counseling. *Philosophy, Counseling and Psychotherapy*. Cohen, E.D., Zinaich S. Jr. (edts). Cambridge Scholars Pub. 16-34.

Raabe, P. B. 1999. *Philosophy of Philosophical Counselling.* PhD Dissertation, The University of British Columbia (Canada). https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/831/items/1.0055555

Raabe, P. B. 2000. *Philosophical Counseling: Theory and Practice.* London: Bloomsbury Publishing.